

Legers bierverv kan komme i konflikt med hensynet til hovedarbeidsgiver, men arbeidsgiver har ikke rett til å gi generelt forbud mot bierverv

Leger og bierverv

Det er økt fokus på problemstillinger knyttet til bierverv. I hvilken grad har leger rett til å inneha stillinger eller verv ved siden av sitt hovedarbeid og hva skal til for at et bierverv kan hevdes å komme i interessekonflikt med hovedarbeidsgiver? Den senere tids debatt om legers forhold til legemiddelindustrien og problemstillinger knyttet til habilitet, reiser også viktige spørsmål knyttet til bierverv.

Flere av de regionale helseforetakene har dette på dagsorden, og det er gitt klare signaler fra noen arbeidsgivere om at legers adgang til bierverv for sykehuslegene bør begrenses og sågar forbys!

Det er ikke gitt lov- eller forskriftsbestemmelser som uttrykkelig forbyr legers adgang til å inneha bierverv. Det har vært ønskelig og ansett som en ressurs for samfunnet at leger har brukt fritiden sin til å tilby legetjenester. Spørsmålet er om dette alltid vil være til samfunnets og pasientens beste?

En forutsetning er at biervervet ikke kommer i konflikt med hovedarbeidsgiver og at det ikke kan reises tvil om at legens handlinger er motivert av egne interesser eller arbeidsgivers og samfunnets interesser. Legene må derfor være oppmerksomme på hvordan de opptrer, hvilke oppgaver de påtar seg og ha en bevisst etisk holdning til egen rolle med tanke på mulige interessekonflikter.

Når det foreligger et ansettelsesforhold mellom arbeidsgiver og lege, innebærer dette at legen stiller sin arbeidskraft til disposisjon og underordner seg arbeidsgiver innenfor arbeidstidens og arbeidsavtalens uttrykkelige rammer. Hva legen gjør i fritiden er i utgangspunktet opp til den enkelte lege.

Friheten til å disponere over egen fritid er begrenset av lojalitetsplikten til arbeidsgiver og kan begrenses gjennom arbeidsavtalen. Legen og arbeidsgiver bør ha en bevisst holdning til bierverv og problemstillinger knyttet til dette ved inngåelsen av et arbeidsforhold. Er det saklig grunn til å ha restriksjoner i arbeidsavtalen? Hvor viktig er biervervet for legen, for arbeidsgiver og for pasientene? Vurderingen kan være ulik avhengig av om man har en ordinær legestilling eller om legen skal inneha lederfunksjoner og dermed en sterkere identifikasjon med arbeidsgiver.

Det er viktig å være oppmerksom på at biervervet kan komme i konflikt med lojalitetskravet og arbeidsplikten. For eksempel kan ikke en lege i sitt hovederverv henvise pasienter til egen privat virksomhet eller til virksomhet hvor man enten har eierinteresser eller selv arbeider.

Biervervet må heller ikke direkte eller indirekte påvirke utøvelsen av hovedstillingen slik at man ikke oppfyller arbeidstiden eller de plikter som følger arbeidsforholdet. Kravet til forsvarlig yrkesutøvelse vil også være viktig. Biervervet må ikke være så omfattende at det medfører redusert arbeidskapasitet (for mange og lange arbeidsdager og/eller nattarbeid).

Biervervet må heller ikke være egnet til å svekke tilliten til at legen treffer avgjørelser på grunnlag av rent faglige og samfunnsøkonomiske vurderinger. Pasientene skal være trygge på at behandling gis ut fra medisinske indikasjoner og ikke ut fra legens kommersielle eller andre interesser.

Legen har plikt til av eget initiativ å melde fra til arbeidsgiver om bierverv som kan føre til interessekonflikter med hovedarbeidsgiver. Arbeidsgiver kan kreve ytterligere opplysninger om biervervet. Dette følger av helsepersonelloven § 19. Loven gir imidlertid ingen rett for arbeidsgiver til å nedsette et generelt forbud mot å inneha bierverv. Bestemmelsen er gitt for å skape ryddighet og motvirke interessekonflikter, noe som igjen vil bidra til tillit mellom befolkningen og helsevesenet.

Grunnen til at det ikke er tatt inn noen begrensninger eller forbud mot å inneha bierverv, fremgår av forarbeidene til helsepersonelloven. Det vises til de positive virkninger av legers bierverv for samfunnet. Ekstraarbeidet innebærer effektiv utnyttelse av spesialistressurser, og det samlede helsetilbudet øker. Det er også vurdert positivt at legen gjennom bierverv får erfaringer som kan være til nytte i hovedervervet. Selv om vi nå ser ut til å få nok leger i Norge, vil vi fortsatt i mange år mangle ferdigutdannede spesialister på mange fagområder.

Hvorvidt bierverv kan anses å være problematisk i forhold til legens hovederverv, må vurderes konkret i det enkelte tilfelle. Legen vil i atskillig utstrekning ha rett til å inneha bierverv så lenge han eller hun tar ansvar for sin egen rolle og er bevisst i forhold til om biervervet kan komme i konflikt med arbeidsavtalen eller de lojalitets- og habilitetsregler som gjelder i arbeidsforholdet. Bierverv er også så vanlig at arbeidsgiver er forberedt på at legene innehar slike verv.

Pasienten må ikke være i tvil om hvilken rolle legen har og hvilke interesser man tjener, både ved henvisning og når man forskriver. Det er eksempler som tyder på behov for en økt bevisstgjøring og tydeliggjøring av roller for å motvirke at legene kommer i situasjoner som gjør at tillitsforholdet pasient og lege står i fare.

Er man i tvil – så må man ta dette opp med hovedarbeidsgiver og drøfte dette. Åpenhet og kommunikasjon er nøkkelford!

Hans M. Bakke

Hans Kristian Bakke
hans.kristian.bakke@legeforeningen.no
president